

29. SOUDNICTVÍ, KRIMINALITA, NEHODY

Tato kapitola byla zpracována z podkladů poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti, Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR, Policejním prezidiem ČR, Ministerstvem dopravy a Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR. Změna územního uspořádání České republiky platná od 1. ledna 2000 nebyla promítnuta do organizační struktury soudnictví a vězeňství.

Poznámky k tabulkám

Tab. 29-1. Pohyb agendy u okresních a krajských soudů

Trestní agenda – věci projednávány soudem na základě obžaloby či návrhu na potrestání podané státním zástupcem, v nichž je rozhodováno o vině, případně o trestní sankci a náhradě škody způsobené trestnou činností. Dále sem patří též případy rozhodování soudy o návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Občanskoprávní agenda – převážnou část agendy tvoří věci upravené zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), který 1. ledna 2014 nahradil původní občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.) a zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.). Dále pak pracovní věci upravené zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Občanskoprávní agenda se řadí mezi civilní agendy soudů.

Opatrovnická agenda – civilní agenda, kterou tvoří zejména vybrané věci upravené občanským zákoníkem ohledně svéprávnosti a opatrovnictví člověka (zletilé fyzické osoby) a záležitosti kolem nezletilých dětí, poručenství a jiné formy péče o dítě.

Obchodní agenda – jedna z dalších civilních agend, jejíž převážnou část tvoří spory mezi podnikateli a věci upravené zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), které byly dříve upraveny zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“), a dále věci upravené zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“). Obchodní zákoník byl od 1. ledna 2014 nahrazen zákonem o obchodních korporacích a občanským zákoníkem.

Insolvenční agenda – samostatná agenda vyčleněná z obchodní agendy, kterou tvoří věci projednávány krajskými soudy podle insolvenčního zákona. V rámci insolvenční agendy řeší soud jak insolvenční návrhy (zapisované do rejstříku INS), tak i incidenční spory vyvolané insolvenčním řízením (žaloby zapisované do rejstříku ICM), jejichž výčet je uveden v § 159 insolvenčního zákona.

Rejstříky jednotlivých agend – přehled rejstříků je uveden v Instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-ORG, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, v platném znění. V dokumentu je rovněž uveden způsob vedení zápisů v jednotlivých rejstřících.

Rejstřík T – do rejstříku T se zapisují všechny trestní věci, v nichž byla státním zástupcem podána obžaloba nebo po zkráceném řízení návrh na potrestání, včetně případů rozhodování soudy o návrhu na schválení dohody o vině a trestu, s výjimkou věci, které se týkají mladistvých.

Rejstřík C – do rejstříku C se zapisují

- všechny občanskoprávní návrhy týkající se právních poměrů mezi žalobcem a žalovaným včetně určovacích žalob (§ 80 občanského soudního úřadu), žalob z rušené držby, žalob ve věcech ochrany osobnosti člověka, žalob podle zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), žalob ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, je-li k řízení příslušný okresní soud, a též žalob vyvolaných řízením o pozůstalosti;
- návrhy na rozhodnutí ve statusových věcech manželských a partnerských, návrhy ve věcech týkající se osvojení zletilého, včetně návrhů na zrušení takového osvojení, dále návrhy na určení nebo zrušení vyživovací povinnosti k plně svéprávným osobám a na určení výživného a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce, dále návrhy ve věcech uznání cizího rozhodnutí dle § 16 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů;
- návrhy na zrušení soudního smíru, na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy a zrušení rozhodčích, na nařízení soudního prodeje zástavy;
- návrhy na vydání platebního rozkazu, návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu, jestliže elektronický platební rozkaz byl zrušen, nebo nebyl vydán, a návrhy na zahájení řízení o drobných nárocích;
- žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost do věcí evidovaných u okresních soudů v rejstřících Ro, ERo, L, D, U, Sd, E a EXE.

U krajských soudů se zapisují do rejstříku C věci podle ustanovení § 9 odst. 2 písm. a) až d) a g) zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), žaloby na náhradu za vyvlastnění a žaloby ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, podle § 249 odst. 2 občanského soudního řádu.

Rejstřík P a Nc – do rejstříku P a Nc se zapisují

- věci týkající se podpůrných opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat a svéprávnosti člověka, prohlášení za nezvěstného, prohlášení za mrtvého či určení data smrti, zásahu do integrity osob nezletilých, které dovršily čtrnáctého roku věku a nenabýly plně svéprávnosti a zásahu do integrity osob neschopných úsudku způsobem zanechávajícím trvalé, neodvratitelné a vážné následky nebo způsobem spojeným s vážným nebezpečím pro jeho život nebo zdraví;
- návrhy na povolení uzavření manželství, věci týkající se určování a popírání rodičovství, věci péče soudu o nezletilé (§ 466 zák. č. 292/2013 Sb.), včetně výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé děti, věci týkající se osvojení nezletilého (§ 427 zák. č. 292/2013 Sb.) a návrhy na vydání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.

Rejstřík Cm – rejstřík Cm se vede u krajských soudů v obchodních věcech. Dále se sem zapisují návrhy na vydání platebního rozkazu a směnečného (šekového) platebního rozkazu, návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu, byl-li podán včas odpor, nebo jestliže platební rozkaz nebyl vydán, případně byl zrušen, a návrhy na zahájení řízení o drobných nárocích. Zapiší se sem též žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost do věci evidovaných u krajských soudů v rejstřících Ro, ERo, Sm, K a KV.

Rejstřík INS – do rejstříku INS se zapisují insolvenční návrhy a návrhy na moratorium před zahájením řízení podle insolvenčního zákona.

Rejstřík Icm – do rejstříku Icm se zapisují incidenční spory podle insolvenčního zákona a žaloby pro zmatečnost věci evidovaných v rejstříku INS.

Počet věcí – označení případu projednávaného soudem, který je zapsán v příslušném rejstříku. Jedna věc se může týkat i více osob.

Obživlo – jde o věci, u kterých v důsledku rozhodnutí soudu vyššího stupně musí následovat řízení před soudem prvního stupně po úplném nebo částečném zrušení rozhodnutí nebo po nevyhovění návrhu na změnu příslušnosti či odnětí a přikázání věci.

Od roku 2009 došlo ke změnám ve vedení rejstříků ohledně zápisu žalob (návrhů) na obnovu řízení, žalob pro zmatečnost a dále případů, ve kterých v důsledku rozhodnutí dovolacího nebo Ústavního soudu, povolení obnovy nebo zrušení napadaného rozhodnutí pro zmatečnost znovu dochází k řízení u soudu prvního stupně. Nově se tyto případy nezapisují jako nový nápad, ale obživují – **nová obživa** dle úpravy od 1. ledna 2009.

Napadlo – v trestních věcech počet podaných obžalob, návrhů na potrestání nebo návrhů na schválení dohody o vině a trestu. V občanskoprávní agendě a agendě P a Nc počet návrhů na zahájení řízení (žalob), které byly soudu doporučeny k projednání (včetně případů, kdy soud řízení zahájí bez návrhu z úřední povinnosti) a které soud zapiše do příslušného rejstříku.

Vyřízeno – počet věcí, ve kterých soud nepravomocně rozhodl.

Nevyřízeno – počet věcí, ve kterých soud dosud nerozhodl. Tento údaj se vztahuje vždy k 31. prosinci příslušného roku.

Tab. 29-2. Pravomocná rozhodnutí soudu a průměrné délky soudního řízení

Pravomocné rozhodnutí – takové rozhodnutí soudu, které nabylo právní moci.

Počet věcí – počet spisových značek, pod kterými jsou vyřizovány jednotlivé soudní případy (počet spisů).

Počet práv – počet práv uplatňovaných ve věci.

Počet práv ve věcech nezletilých dětí – počet dětí, o nichž soudy ve věcech nezletilých dětí v opatrovnické agendě rozhodovaly.

Právní moc – vlastnost konečného rozhodnutí, které je nezměnitelné a závazné.

Od roku 2006 jsou **občanskoprávní věci a obchodní věci** spojeny do jedné civilní agendy. Obchodní věci jsou tedy součástí celé občanskoprávní (civilní) agendy.

Tab. 29-3. Stíhané, obžalované a odsouzené fyzické osoby

Stíháno osob – počet fyzických osob, jejichž trestní stíhání vedené podle § 160 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) bylo ve sledovaném roce ukončeno.

Obžalováno osob – počet fyzických osob, na něž byla podána obžaloba podle § 176 trestního řádu.

Podán návrh na schválení dohody o vině a trestu – počet fyzických osob, s nimiž státní zástupce sjednal dohodu o vině a trestu a následně podal soudu návrh na schválení této dohody dle § 175a a § 175b trestního řádu.

Trestní stíhání zastaveno – počet fyzických osob, u kterých došlo k zastavení trestního stíhání podle § 172 trestního řádu, podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu.

Přerušeno – počet fyzických osob, u kterých došlo k přerušení trestního stíhání podle § 173 trestního řádu. Přerušeni trestního řízení je rozhodnutím prozatímní povahy, věc není definitivně skončena.

Postoupeno – počet věcí, které byly postoupeny jinému orgánu podle § 171 trestního řádu.

Zkrácené přípravné řízení – počet fyzických osob, u nichž zkrácené přípravné řízení vedené podle § 179a trestního řádu bylo ve sledovaném roce ukončeno.

Návrh na potrestání – počet fyzických osob, na něž byl podán návrh na potrestání podle § 179c trestního řádu.

Podán návrh na schválení dohody o vině a trestu – počet fyzických osob, s nimiž státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení sjednal dohodu o vině a trestu a následně podal soudu návrh na schválení této dohody dle § 179b odst. 5 trestního řádu.

Odsouzená osoba – fyzická osoba, proti které byl vydán soudem odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci.

Recidivista označený soudem – fyzická osoba, u které přihlížel soud při ukládání trestu k předchozímu odsouzení jako k okolnosti přitěžující.

Mladistvý – fyzická osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila 15. rok a nepřekročila 18. rok věku.

Nepodmíněný trest odnětí svobody – trest odnětí svobody, který je vykonáván ve věznicích Vězeňské služby České republiky.

Podmíněně odložený trest odnětí svobody – trest odnětí svobody, jehož výkon soud podmíněně odložil na zkušební dobu.

Podmíněně odložený trest odnětí svobody s dohledem – trest odnětí svobody, jehož výkon soud podmíněně odložil na zkušební dobu a současně vyslovil nad pachatelem dohled.

Tresty uložené ve spojení s jinými tresty – uložení více trestů současně ve smyslu § 53 trestního zákoníku.

Zákaz činnosti – trest spočívající v zákazu výkonu určitého zaměstnání, povolání, funkce nebo činnosti na 1 až 10 let.

Jiný trest – např. ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti, propadnutí majetku, propadnutí věci, vyhoštění, zákaz pobytu aj.

Trestní opatření – na rozdíl od právní úpravy pro dospělé pachatele obsažené v trestním zákoně, resp. trestním zákoníku se sankce ukládají za spáchání trestných činů mladistvých nenazývají trestem, ale trestním opatřením podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Upuštěno od potrestání – upuštění od potrestání podle § 46, § 47, § 48 trestního zákoníku.

Tab. 29-4. a 29-5. Odsouzené fyzické osoby a odsouzené mladistvé osoby za vybrané trestné činy

Údaje v tabulkách jsou sečteny za odsouzené fyzické osoby podle trestního zákoníku, příp. trestního zákona.

Trestné činy v dopravě – trestné činy spáchané v souvislosti s provozem dopravního prostředku.

Tab. 29-6. Osoby ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence

Chovanec je osoba ve výkonu zabezpečovací detence podle zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Tab. 29-8. Státní příslušnost vězňů

Bývalí státní příslušníci ČSFR, u kterých není z dostupných dokladů zřejmé, zda jsou občany ČR nebo SR, jsou zahrnuti mezi cizince.

Tab. 29-10. Odsouzení, kteří nastoupili do výkonu trestu odnětí svobody

Nástup do výkonu trestu odnětí svobody zahrnuje nástup z občanského života, dodání policií, návrat po útěku, návrat po přerušení výkonu trestu odnětí svobody dle § 325 odst. 1 trestního řádu nebo převzetí z ciziny.

Tab. 29-11. Odsouzení podle jednotlivých typů věznic

Do **věznic pro mladistvé** jsou zařazováni odsouzení, kteří nepřekročili 19. rok svého věku a osoby starší, u kterých bylo rozhodnuto, že trest vykonají v kolektivu mladistvých i po dovršení věku 19 let.

V důsledku změn, které zavedl zákon č. 58/2017 Sb. a vyhláška č. 279/2017 Sb. s účinností od 1. října 2017 se mění členění věznic podle způsobu vnějšího střežení, zajištění bezpečnosti a režimu výkonu trestu do dvou typů, a to na věznici s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou se podle stupně zabezpečení člení na oddělení s nízkým stupněm zabezpečení, se středním stupněm zabezpečení a s vysokým stupněm zabezpečení.

Tab. 29-14. Zaměstnanost, průměrná měsíční mzda a výsledky v odborném vzdělávání odsouzených

Od roku 2016 se do evidence zaměstnávání zahrnují pouze odsouzení pracující za finanční odměnu.

Tab. 29-15. Mimořádné události

Přerušení výkonu trestu – ředitel věznic může odsouzenému v případě úspěšného plnění programu zacházení a dosahování účelu výkonu trestu formou odměny přerušit výkon trestu až na 20 dnů během kalendářního roku. Doba přerušení se počítá do výkonu trestu.

Tab. 29-16. Odsouzení za trestné činy spáchané v souvislosti s požíváním a distribucí návykových látek

Údaje v tabulce jsou sečteny za odsouzené osoby podle § 187, § 187a, § 188, § 188a, § 201, § 201a trestního zákona a podle § 283, § 284, § 286, § 287, § 274, § 360 trestního zákoníku.

Tab. 29-17. Kriminalita

Kriminalita celkem zahrnuje trestné činy podle trestního zákona, resp. trestního zákoníku; klasifikace trestných činů pro potřeby Policie České republiky je jiná než členění trestných činů v trestním zákoníku. Podrobnější informace o kriminalitě a jejím členění je možno nalézt na internetových stránkách Ministerstva vnitra.

Objasněno – uvedeny jsou trestné činy, které byly spáchané a objasněny ve statisticky sledovaném období. Objasněné trestné činy z minulých let jsou vedeny samostatně jako trestné činy **dodatečně objasněné**.

Tab. 29-18. až 29-21. Dopravní nehody

Nehody v železniční dopravě – uvedeny pouze vážné nehody, nejsou zahrnuty sebevraždy a pokusy o sebevraždu.

Nehody v silniční dopravě celkem – uvedeny všechny nehody v silničním provozu, které byly dopravní policií nahlášený.

Účastník dopravní nehody je povinen nehodu nahlásit dopravní policii, dojde-li ke zranění nebo usmrcení, nebo ke škodě na majetku třetí osoby, nebo při škodě na některém z vozidel (včetně nákladu) převyšující částku 100 000 Kč.

Údaje o **nehodách v letecké dopravě** jsou za všeobecné letectví.

Za usmrcenou osobu se považuje osoba, která zemřela na místě nehody, při převozu do nemocnice nebo nejpozději do 30 dnů. (Tyto údaje jsou v souladu s doporučením Evropské hospodářské komise OSN a jsou vykazovány ve většině zemí EU.)

Těžké zranění, lehké zranění – klasifikaci těžkého a lehkého zranění určuje lékař.

Tab. 29-22. Mimořádné události se zásahy jednotek požární ochrany (JPO)

Požár – každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení či zranění osob nebo zvířat anebo ke škodám na materiálních hodnotách nebo životním prostředí. Za požár se považuje i nežádoucí hoření, při kterém byly osoby, zvířata, materiální hodnoty nebo životní prostředí bezprostředně ohroženy.

Dopravní nehoda – mimořádná událost související s provozem dopravního prostředku v pohybu, při níž došlo k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku. Za dopravní nehodu je třeba považovat i případ, kdy JPO odstraňovaly pouze drobné následky nehody (očistění komunikace nebo odstranění úniků látek – provozních náplní vozidel apod.), pokud to byl následek dopravní nehody. Dopravní nehody se zařadí podle převažujícího charakteru nehody. Pokud by v činnosti JPO převládaly jiné práce, např. z důvodu úniku nebezpečné látky do životního prostředí, klasifikuje se tento zásah podle převažujícího charakteru. Dopravní nehoda s následným požárem patří vždy do kategorie požár.

Únik nebezpečné chemické látky – zásah u události spojený s nežádoucím uvolněním nebezpečných chemických látek včetně ropných produktů (během výroby, dopravy nebo manipulace) a ostatních látek (nebezpečné látky jsou definovány zákonem). Únik se klasifikuje podle skupenství. Zásah k omezení nebo snížení rizika nekontrolovaného úniku hořlavých, výbušných, žravých, jedovatých, zdraví škodlivých, radioaktivních a jiných nebezpečných látek, ropných produktů případně ostatních látek do životního prostředí (zemní plyn, kyseliny a jejich soli, louhy, čpavek apod.) včetně závažných havárií dle § 2 písm. g zákona o prevenci závažných havárií.

Únik ropného produktu (olejová havárie) – zásah převážně k zabránění úniku a omezení jeho rozsahu výhradně ropných produktů. Jde výhradně o únik ropných produktů (benzinů, nafty nebo oleje). Úniky těchto látek z provozních náplní vozidel následkem dopravní nehody jsou klasifikovány jako dopravní nehoda.

Technické havárie celkem – zásah u mimořádné události vedoucí k odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů.

Technická havárie – odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů velkého rozsahu či značných následků na zdraví osob, zvířat či majetku (např. destrukce objektu).

Technická pomoc – odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů mimo technologický provoz závodů (mimo dopravních nehod). Jedná se o pomoc technikou JPO bez návaznosti na jakýkoliv technologický provoz resp. výrobu (např. vyproštění osob či předmětů, nouzové otevření, otevírání uzamčených prostorů, záchrana osob a zvířat; čerpání, uzavírání a navážení vody, provizorní nebo jiné opravy apod.).

Technologická pomoc – odstranění nebezpečí nebo nebezpečných stavů zejména v technologii či provozu. Jedná se o pomoc technikou JPO (např. nouzová dodávka vzduchu, vody, elektřiny; požární asistence, následné dohašování ohnisek požáru lesa apod.).

Ostatní pomoc – nelze klasifikovat předchozími druhy technické havárie. Jedná se např. o snášení, odvoz nebo převoz pacienta, pátrání po pohřešovaných osobách, monitoring (např. vodních toků, používaných norných stěn), kontrola průjezdnosti komunikací apod., pomoci na vyzvání jiného subjektu (přímo i nepřímo poskytnutá pomoc).

Radiační nehoda – zásah u mimořádné události spojený s nepřipustným uvolněním radioaktivních látek nebo ionizujícího záření.

Ostatní mimořádné události – zásah u jiné mimořádné události např. epidemie nebo nákazy způsobené nebezpečnou nemocí, zajištění podezřelých zásilek a dále pak všechny zásahy u událostí, které nelze klasifikovat předchozími kategoriemi.

Počty událostí se zásahy a zároveň počet zásahů při událostech se mohou lišit, protože při některé události se zasahuje vícekrát.

Tab. 29-23. Zásahy jednotek požární ochrany (JPO) při živelních pohromách

Živelní pohroma - mimořádná událost, k níž došlo následkem škodlivé působících sil a jevů vyvolaných plošně či lokálně přírodními vlivy, které ohrožují životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí jako například povodně, záplavy, deště, vliv sněhu a námrazy, větrné smrště, sesuvy půdy a zemětřesení.

Živelní pohromy se evidují pomocí příznaku vždy ve spojení s druhem likvidované události. Do této kategorie se zařídají zejména události, které jsou spojeny s vyhlášením stavu nebezpečí, stupně povodňové aktivity apod.

Tab. 29-24. Základní ekonomické ukazatele Hasičského záchranného sboru ČR

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky; tvoří ho generální ředitelství HZS ČR (které je součástí Ministerstva vnitra) a hasičské záchranné sbory krajů.

JPO II, JPO III, JPO V – kategorie JPO podle zákona o požární ochraně; jde o jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, jejichž členové vykonávají službu v jednotce jako svoje zaměstnání nebo dobrovolně s územní působností mimo katastrální území zřizovatele, zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace (JPO II a JPO III) a jednotky, jejichž členové vykonávají službu v jednotce dobrovolně s místní působností na katastrálním území zřizovatele (JPO V).

Tab. 29-25 až 29-28. Požáry

Usmrcené osoby celkem – všechny usmrcené osoby nalezené na místě požáru. Údaj zahrnuje i osoby, jejichž smrt prokazatelně nenastala v přímé souvislosti s požárem např. v důsledku infarktu, vraždy apod.

Usmrcené osoby v přímé souvislosti – osoby, které zemřely v důsledku popálenin, intoxikace zplodinami hoření apod., tak osoby, u kterých nebylo možné zjistit, zda prokazatelně zemřely v přímé souvislosti s požárem. Údaj je sledován od roku 2014.

* * *

Další informace jsou dostupné na internetových stránkách:

- portal.justice.cz/Justice2/Uvod/uvod.aspx – Ministerstvo spravedlnosti
- www.vscr.cz – Vězeňská služba ČR
- www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx – Policie ČR
- www.mdcr.cz – Ministerstvo dopravy
- www.mvcr.cz/ministerstvo.aspx – Ministerstvo vnitra
- www.hzscr.cz – Hasičský záchranný sbor ČR